

Екологічна політика та природокористування

<https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-3-8>

УДК 332.1:338.48

JEL Q25, Q26, Q30, Q32

Ф. Я. Кінтач, С. С. Кравців

Природно-ресурсні чинники в оцінці конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери Карпатського регіону України

Досліджено питання впливу природних умов і ресурсів на конкурентоспроможність туристично-рекреаційної сфери Карпатського регіону України. Висвітлено методичні підходи до оцінювання їх у системі чинників конкурентоспроможності досліджуваної сфери. Для розрахунку індексів конкурентоспроможності запропоновані домінуючі індикатори. Розраховано часткові та інтегральні індекси конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіонів України за домінуючими природно-ресурсними чинниками. Визначено рейтингові місця областей Карпатського регіону серед областей України за показниками інтегральних індексів впливу природно-ресурсних чинників на конкурентоспроможність туристично-рекреаційної сфери, зокрема: Закарпатська область – перше, Львівська – друге, Івано-Франківська – п'яте, Чернівецька – сімнадцяте. Установлено, що наявне в Карпатському регіоні поєднання природних умов і ресурсів забезпечує суттєві конкурентні переваги його областей у сфері туристично-рекреаційної діяльності на загальнодержавному рівні.

Ключові слова: Карпатський регіон, туристично-рекреаційна сфера, природно-ресурсні чинники, індикатори впливу, інтегральні індекси, конкурентні переваги.

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність туристично-рекреаційної сфери регіону передусім зумовлена його ресурсною атрактивністю, зокрема наявністю природно-ресурсних об'єктів, привабливих територій, сприятливих кліматичних умов тощо. У цьому аспекті природні умови й ресурси областей Карпатського регіону володіють властивостями, сприятливими для розвитку багатьох видів туристично-відпочинкової та санаторно-курортної діяльності.

Водночас питання оцінювання природних умов і ресурсів у сукупності чинників конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери Карпатського регіону лишаються розкритими недостатньо.

Аналіз останніх досліджень. Певною мірою методологічні й методичні підходи до оцінювання конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери в Україні на мезо- та локальному рівні знаходили відображення в останніх дослідженнях і публікаціях, зокрема О. Роїк і М. Копичинської [1], В. Мальцева та Г. Кузьмінської [2]. Ґрунтовно їх розглянуто в публікаціях П. Жука, В. Кравціва та інших дослідників ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України [3-10]. Утім, автори вважають за доцільне деталізувати методичний інструментарій оцінювання природно-ресурсних чинників конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери Карпатського регіону України та отримані в результаті його застосування дані.

Метою статті є представлення методичних прийомів та результатів проведеного оцінювання природно-ресурсних чинників конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери областей Карпатського регіону.

Основні результати дослідження. Для оцінювання природно-ресурсних чинників конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіонів України нами застосовано методологічний підхід, використовуваний під час підготовки звітів «Конкурентоспроможність у сфері подорожей і туризму» (The Travel & and Tourism Competitiveness Report) від Світового економічного форуму. Він передбачає визначення індексів конкурентоспроможності подорожей і туризму країн

© Ф. Я. Кінтач, С. С. Кравців, 2023.

світу (The Travel & Tourism Competitiveness Index, ТТСІ). Водночас здійснено вибір оціночних показників та індикаторів, які відповідають специфіці оцінювання на рівні регіонів, з орієнтуванням на фактичні дані, а не експертні оцінки. У результаті було обрано низку домінуючих для оцінювання природно-ресурсного потенціалу туристично-рекреаційної діяльності в регіонах індикаторів. Вони представлені у табл. 1 разом із числовими параметрами, що їх характеризують.

Зведений індекс конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіону за природно-ресурсними чинниками визначався як середнє арифметичне значень часткових індексів за індикаторами (якщо індикатор містив кілька складників, його значення також приймалася рівним середньому арифметичному складників). Оцінювання здійснювали за шкалою від 1 (найгірше значення) до 7 (найкраще значення), що відповідає методиці визначення ТТСІ. Такий підхід дає змогу використовувати як фактичні (об'єктивні) дані, так і (у разі потреби) експертні оцінки. Перехід від фактичних (об'єктивних) даних (статистичних тощо) до семибальної шкали здійснювали приведенням (нормалізацією) їх до шкали 1-7. Приведення даних, за якими найкращим є максимальне значення, здійснювалося за формулою (1):

$$O_{ip.} = 6 \times \left(\frac{Z_{p.} - Z_{\min.}}{Z_{\max.} - Z_{\min.}} \right) + 1 \quad (1)$$

де: $O_{ip.}$ – оцінка регіону за окремим індикатором; $Z_{p.}$ – числове значення даних вибірки за регіоном; $Z_{\min.}$ – мінімальне значення даних вибірки серед регіонів; $Z_{\max.}$ – максимальне значення даних вибірки серед регіонів.

Результати оцінювання конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіонів України за природно-ресурсними чинниками висвітлено в табл. 2 та на рис. 1.

За показниками інтегральних індексів області Карпатського регіону України отримали високі рейтингові місця. Зокрема, першою є Закарпатська область (інтегральний індекс – 4,3). Її доміючими в системі природно-ресурсних чинників є високі показники лісистості; значний відсоток гірських місцевостей з високоатраактивними ландшафтами, привабливими для багатьох видів туристично-відпочинкової діяльності; вагома площа об'єктів природно-заповідного фонду; значна кількість родовищ та великі обсяги запасів лікувальних мінеральних вод; найвищі в Україні показники щільності річкової мережі; наявність в області природних об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО «Праліси Карпат». Таке поєднання природних умов і ресурсів забезпечує суттєві конкурентні переваги області в туристично-рекреаційній діяльності не тільки в регіоні, але й у загальнодержавному вимірі.

За інтегральним індексом конкурентоспроможності другий показник в Україні у Львівській області (3,4). Доміючі чинники області: кількість родовищ і балансові запаси лікувальних пелоїдів (торф'яні лікувальні грязі та мули мінеральні) та озокериту; балансові запаси лікувальних мінеральних вод різних типів; об'єкти природно-заповідного фонду; лісистість; наявність атрактивних гірських і передгірських ландшафтів; кількість об'єктів полювання. Загалом природні умови й ресурси забезпечують суттєві конкурентні переваги області в наданні лікувально-оздоровчих і туристично-лікувально-оздоровчих і туристично-відпочинкових послуг.

Івано-Франківська область за визначеним інтегральним індексом конкурентоспроможності (3,1) серед областей України посіла п'яте місце. Конкурентні переваги туристично-рекреаційної діяльності в області забезпечують лісистість, гірські місцевості з високоатраактивними ландшафтами, привабливими та

Таблиця 1

Індикатори природно-ресурсних чинників оцінювання конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіонів України

Адміністративно-територіальні одиниці	Лісистість територій, %	Частка гірських територій, %	Навність об'єктів природно-заповідного фонду		Кількість об'єктів природних об'єктів Святої Спадщини, од.	Навність вальних мінеральних вод	Кількість озокериту, озера та лиманів з лікувальною рогою, од.	Щільність річкової мережі, км / км ²	Площа озер, водосховищ, тис. га	Навність пляжів, од.	Кількість об'єктів полювання на території мисливських угідь			
			Кількість, од.	Площа, тис. га							копитних тварин, тис. голів	хуврових звірів, тис. голів	пернаті дичини, тис. голів	
УКРАЇНА	17,7	3,8	8507	4062,3	1	142	49 392	12	0,372	1124,1	695	222,9	1703,1	10 474,1
АР Крим	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Області														
Вінницька	14,4	0	427	60,1	0	6	4362	0	0,445	41,2	0	10,7	73,8	392,5
Волинська	34,6	0	397	236,0	0	2	290	0	0,168	21,1	0	11,3	62,7	242,4
Дніпропетровська	6,1	0	182	100,7	0	10	2442	0	0,237	34,2	0	6,6	115,2	1085,2
Донецька	7,7	0	187	102,8	0	12	3159	1	0,439	28,2	9	3,0	71,8	301,1
Житомирська	37,7	0	263	141,6	0	3	963	0	0,432	18,0	0	22,7	74,8	341,8
Закарпатська	56,7	75,0	503	197,9	1	20	4148	0	1,535	1,6	0	13,4	45,2	189,3
Запорізька	4,9	0	348	138,2	0	6	5231	2	0,219	11,1	316	1,7	128,1	413,1
Івано-Франківська	45,7	50,0	526	223,8	0	4	139	1	1,124	5,2	0	9,3	34,5	212,7
Київська	23,1	0	238	344,3	0	3	2292	0	0,311	158,4	0	8,1	25,3	200,2
Кіровоградська	7,7	0	230	101,4	0	2	433	0	0,401	26,8	0	7,5	85,5	962,7
Луганська	13,4	0	205	94,2	0	6	2525	0	0,124	9,3	0	4,1	53,0	127,6
Львівська	31,8	17,0	404	180,2	0	10	1831	2	0,749	13,5	0	19,7	70,7	289,7
Миколаївська	5,0	0	151	77,8	0	4	1577	1	0,134	18,8	6	2,7	44,6	187,8
Одеська	6,7	0	127	163,8	0	6	6702	1	0,239	85,2	19	5,1	85,6	380,2
Полтавська	10,0	0	393	142,8	0	12	4761	1	0,452	211,1	0	9,3	91,5	531,9
Рівненська	41,2	0	320	204,0	0	5	1636	0	0,381	14,6	0	17,9	55,6	412,7
Сумська	19,4	0	309	179,2	0	0	0	0	0,356	17,0	0	8,2	65,1	307,2
Тернопільська	14,7	0	645	135,8	0	2	440	0	0,439	9,3	0	3,9	60,8	303,1
Харківська	13,6	0	247	74,9	0	1	1065	0	0,204	46,0	0	8,8	82,6	581,1
Херсонська	5,4	0	82	370,8	0	4	587	2	0,030	43,9	145	2,1	110,6	661,4
Хмельницька	13,9	0	536	328,7	0	9	2871	0	0,462	22,2	0	6,0	85,6	448,6
Черкаська	16,2	0	571	76,1	0	4	913	0	0,281	248,1	0	9,6	53,3	399,9
Чернівецька	30,9	25,0	349	104,3	0	7	556	0	1,107	16,6	0	7,4	21,4	135,7
Чернігівська	23,2	0	677	262,8	0	3	426	0	0,266	16,0	0	14,8	68,1	925,7
Міста														
Київ	41,9	0	190	20,1	0	0	0	0	1,460	6,7	0	9,0	39,7	440,5
Севастополь	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Макс. значення	56,7	75	677	370,8	1	20	6702	2	1,535	248,1	316	22,7	128,1	1085,2
Мін. значення	4,9	0	82	20,1	0	0	0	0	0,030	1,6	0	1,7	21,4	127,6

Примітка: частка гірських територій та площа озер, ставків і водосховищ визначені авторами.

Джерело: [10-13].

Таблиця 2
Інтегральні індекси оцінювання конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіонів України за природно-ресурсними чинниками

Адміністративно-територіальні одиниці	Індекси територій	Гірські території	Об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ)	Природні об'єкти Світової спадщини	Лікувальні мінеральні води		Родовища лікувальних пелюдів, озокериту, озер і лиманів з лікувальною рогопою	Густина річкової мережі	Озера, ставки та водосховища	Морські та унікальні озерні пляжі	Об'єкти полювання на території мисливських угідь			Інтегральні індекси	Рейтинг регіонів	
					Кількість	Запаси					Копитні тварини	Хутрові звірі	Пернати дичина			
УКРАЇНА	2,9	1,5	3,6	3,4	1,1	2,7	2,8	2,8	2,1	1,4	-	3,1	3,6	2,8	2,6	-
АР Крим	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Області	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Вінницька	2,1	1,0	4,5	1,7	1,0	2,8	4,9	1,0	2,0	1,0	-	3,6	3,9	2,7	2,5	14
Волинська	4,4	1,0	4,2	4,7	1,0	1,6	1,3	1,0	1,6	1,0	-	3,7	3,3	1,7	2,3	17-18
Дніпропетровська	1,1	1,0	2,0	2,4	1,0	4,0	3,2	4,0	1,8	1,0	-	2,4	6,3	7,0	2,8	9-10
Донецька	1,3	1,0	2,1	2,4	1,0	4,6	3,8	4,0	2,6	1,2	-	1,4	3,8	2,1	2,4	15-16
Житомирська	4,8	1,0	2,8	3,1	1,0	1,9	1,9	1,0	2,6	1,4	-	7,0	4,0	2,3	2,6	11-12-13
Закарпатська	7,0	7,0	5,2	4,0	7,0	7,0	4,7	1,0	7,0	1,0	-	4,3	2,3	1,4	4,3	1
Запорізька	1,0	1,0	3,7	3,0	1,0	2,8	5,7	7,0	1,8	7,0	-	1,0	7,0	2,8	3,3	3-4
Івано-Франківська	5,7	5,0	5,5	4,5	1,0	2,2	1,1	4,0	5,4	1,1	-	3,2	1,7	1,5	3,1	5
Київська	3,1	1,0	2,6	6,5	1,0	1,9	3,1	1,0	2,1	4,8	-	2,8	1,2	1,5	2,4	15-16
Кіровоградська	1,3	1,0	2,5	2,4	1,0	1,6	1,4	1,0	2,5	1,6	-	2,7	4,6	6,2	2,2	19-20
Луганська	2,0	1,0	2,2	2,3	1,0	2,8	3,3	1,0	1,4	1,2	-	1,7	2,8	1,0	1,5	25
Львівська	4,1	2,4	4,2	3,7	1,0	4,0	2,6	7,0	3,9	1,3	-	6,1	3,8	2,0	3,4	2
Миколаївська	1,0	1,0	1,7	2,0	1,0	2,2	2,4	4,0	1,4	1,4	-	1,3	2,3	1,4	1,7	24
Одеська	1,2	1,0	1,5	3,5	1,0	2,8	7,0	4,0	1,8	3,0	-	2,0	4,6	2,6	2,9	6-7-8
Полтавська	1,6	1,0	4,1	3,1	1,0	4,6	5,3	4,0	2,7	6,1	-	3,2	4,9	3,5	3,3	3-4
Рівненська	5,2	1,0	3,4	4,1	1,0	2,5	2,5	1,0	2,4	1,3	-	5,6	2,8	2,8	2,6	11-12-13
Сумська	2,7	1,0	3,3	3,7	1,0	1,0	1,0	1,0	2,3	1,4	-	2,9	3,5	2,1	2,0	23
Тернопільська	2,1	1,0	6,7	3,0	1,0	1,6	1,4	1,0	2,6	1,2	-	1,6	3,2	2,1	2,1	21-22
Харківська	2,0	1,0	2,7	1,9	1,0	1,3	2,0	1,0	1,7	2,1	-	3,0	4,4	3,8	2,1	21-22
Херсонська	1,1	1,0	1,0	7,0	1,0	2,2	1,5	7,0	2,0	2,0	-	1,1	6,0	4,3	2,9	6-7-8
Хмельницька	2,0	1,0	5,6	6,3	1,0	3,7	3,6	1,0	2,7	1,5	-	2,2	4,6	3,0	2,8	9-10
Черкаська	2,3	1,0	5,9	2,0	1,0	2,2	1,8	1,0	2,0	7,0	-	3,3	2,8	2,7	2,6	11-12-13
Чернівецька	4,0	3,0	3,7	2,4	1,0	3,1	1,5	1,0	5,3	1,4	-	2,6	1,0	1,1	2,3	17-18
Чернігівська	3,1	1,0	7,0	5,2	1,0	1,9	1,4	1,0	1,9	1,4	-	4,7	3,6	6,0	2,9	6-7-8
Міста	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Київ	5,3	1,0	2,1	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	6,7	1,1	-	3,1	2,0	3,0	2,2	19-20
Севастополь	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Макс. значення	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	-	7,0	7,0	7,0	4,3	-
Мін. значення	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	-	1,0	1,0	1,0	1,5	-

Джерело: розраховано авторами на основі даних табл. 1.

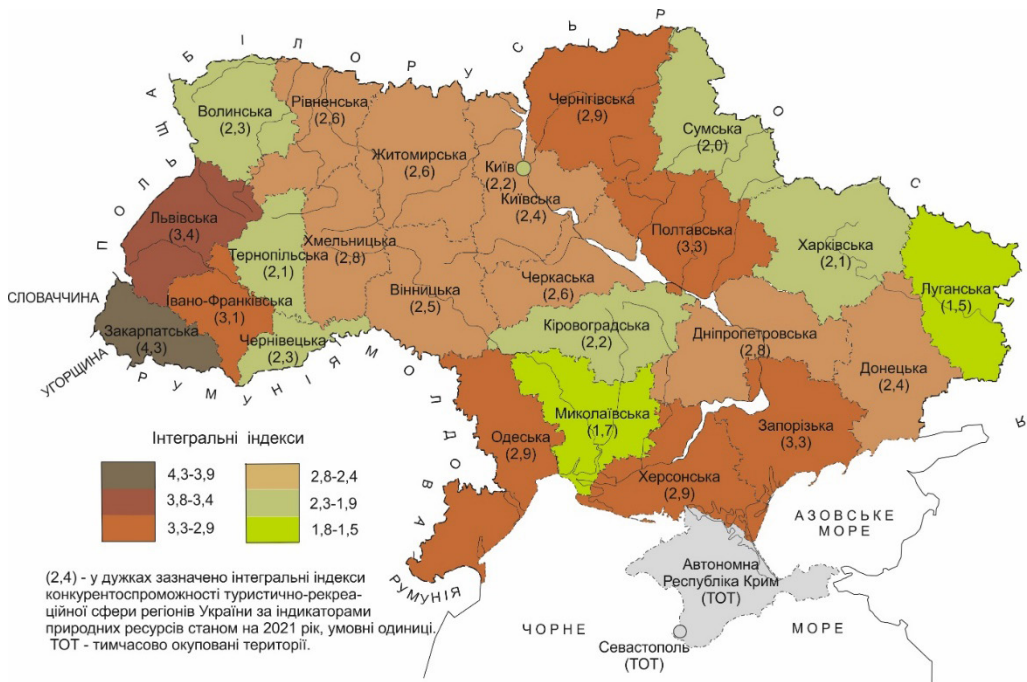

Рис. 1. Інтегральні індекси конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіонів України за індикаторами природних ресурсів

Джерело: [10].

сприятливими для багатьох видів туристично-відпочинкової діяльності (включно з популярним гірськолижним) та кліматолікування, об'єкти природно-заповідного фонду, зокрема Карпатський національний природний парк, а також щільна річкова мережа. Область є привабливою для багатьох видів туристично-відпочинкової діяльності та її розвитку.

Чернівецька область (2,3) серед областей України посідає сімнадцяте місце. Природні умови та ресурси області загалом сприяють розвитку туристично-рекреаційної сфери, зокрема туристично-відпочинкової та туристично-відпочинково-лікувальної, що насамперед зумовлено такими природно-ресурсними чинниками, як наявність гірських місцевостей з високоатраaktivними лісовими ландшафтами, щільна річкова мережа, кількість об'єктів природно-заповідного фонду та наявність родовищ лікувальних мінеральних вод.

Зауважимо, природно-орографічні особливості Карпатського регіону України як гірського є визначальними з передумов високого потенціалу конкурентоспроможності туристично-рекреаційної діяльності на його теренах. Це підтверджують результати здійсненого оцінювання природно-ресурсних чинників конкурентоспроможності, за якими більшість його областей зайняли чільні місця серед регіонів України. У сукупності з іншими групами чинників конкурентоспроможності (соціально-економічна й безпекова сприятливість середовища, інфраструктурний розвиток, історико-культурні особливості та ресурси) природно-ресурсні чинники можуть забезпечувати високі конкурентні позиції туристично-рекреаційної сфери регіону Українських Карпат у національному вимірі. Відповідно, цілком правомірним є виокремлення цієї сфери серед стратегічних цілей регіональних стратегій розвитку.

Висновки. Природні умови та ресурси Карпатського регіону України загалом сприяють туристично-рекреаційній діяльності. Проте в умовах економічної конкурентності важливим є предметний аналіз природно-ресурсних чинників, що

зумовлюють конкурентоспроможність цієї сфери в областях регіону, порівняно з регіонами України. Для такого аналізу запропоновано методичні прийоми з оцінювання природно-ресурсного потенціалу областей регіону з визначенням часткових за обраними показниками та індикаторами та інтегральних індексів конкурентоспроможності. Апробація їх дозволила отримати такі результати: найвищий індекс конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери серед регіонів України за природно-ресурсними чинниками у Закарпатській області (4,3); другий – у Львівській (3,4); п'ятий – в Івано-Франківській (3,1); дещо нижчим виявився індекс Чернівецької області (2,3). Загалом можна стверджувати про найвищі в Україні природно-ресурсні передумови для розвитку туристично-рекреаційної сфери в Карпатському регіоні та правомірність віднесення цілей і завдань у цій сфері до числа провідних у стратегіях розвитку карпатських областей.

Водночас важливо зазначити, що, розвиваючи туристично-рекреаційну діяльність, не слід перевищувати граничні (порогові) значення використання природних ресурсів.

Війна, розв'язана російською федерацією проти України, суттєво знизила інтенсивність рекреаційного природокористування в регіоні, однак після її закінчення очікується подальший розвиток туристично-рекреаційної сфери в регіоні та зростання рекреаційних навантажень на місцеву природно-ресурсну базу.

Список використаних джерел

1. Роїк О. Р., Копичинська М. Ю. Дослідження привабливості туристично-рекреаційного комплексу на прикладі курорту Трускавець. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2021. № 4(121). С. 36-42. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2021-4-6>
2. Мальцев В., Кузьмінська Г. Методологія оцінювання регіональної конкурентоспроможності на прикладі Європейського Союзу. Наука та наукознавство. 2022. № 1(115). С. 34-47. DOI: <https://doi.org/10.15407/sofs2022.01.034>
3. Жук П. В. Туристично-рекреаційна сфера регіону як об'єкт дослідження конкурентоспроможності. Регіональна економіка. 2022. № 2(104). С. 17-24. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-2-2>
4. Жук П. В. Оцінювання конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіону: наукові підходи. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр. 2022. Вип. 4(156). С. 22-28. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2022-4-4>
5. Кравців В. С., Жук П. В. Оцінка конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіонів України. Економіка України. 2023. № 7. С. 43-56. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.07.043>
6. Жук П. В. Територіальний розвиток, природне довкілля, економіка: наукові розвідки: монографія. Львів, 2023. 257 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).
7. Кіпчач Ф. Я. Природно-ресурсний потенціал забезпечення санаторно-курортної діяльності в Карпатському регіоні. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр. 2022. Вип. 5(157). С. 38-43. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2022-5-6>
8. Кіпчач Ф. Я. Природно-ресурсний потенціал забезпечення туристично-відпочинкової діяльності в областях Карпатського регіону України. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр. 2023. Вип. 1(157). С. 48-51. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2023-1-8>
9. Оцінювання конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіону: методичні рекомендації / ред. В. С. Кравців, П. В. Жук. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2022. 22 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/e20220502.pdf>
10. Жук П. В., Кіпчач Ф. Я., Колодійчук І. А., Стадницький Ю. І., Куліш І. М., Башинська Ю. І., Григоренко О. В. Конкурентоспроможність туристично-рекреаційної сфери регіонів України: науково-аналітична записка. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2023. 34 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/e20230001.pdf>
11. Сивий М., Паранько І., Іванов Є. Географія мінеральних ресурсів України: монографія. Львів: Простір М, 2013. 684 с.
12. Скільки пляжів в Україні (по областях) УНІАН: сайт: 06.07.2010. URL: <https://www.unian.ua/society/376369-skilli-plyajiv-v-ukrajini-po-oblastyah.html>
13. Довкілля України 2020: стат. зб. Київ: Державна служба статистики України, 2021. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/11/Dovk_20.pdf

References

1. Royik, O. P., & Kopychynska, M. Yu. (2021). Doslidzhennya pryvablyvosti turystychno-rekreatsiynoho kompleksu na prykladi kurortu Truskavets [Study of the attractiveness of the tourism and recreational complex on the example of Truskavets resort]. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpryyemnytstvo – State and regions. Series: Economics and Business*, 4(121), 36-42. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2021-4-6> [in Ukrainian].
2. Maltsev, V., & Kuz'mins'ka, H. (2022). Metodolohiya otsinyuvannya regional'noy konkurentospromozhnosti na prykladi Yevropeys'koho Soyuzu [Methodologies for assessment of the regional competitiveness in the European Union]. *Nauka ta naukoznavstvo – Science and Science of Science*, 1(115), 34-47. DOI: <https://doi.org/10.15407/sofs2022.01.034> [in Ukrainian].
3. Zhuk, P. V. (2022). Turystychno-rekreatsiyna sfera rehionu yak obyekt doslidzhennya konkurentospromozhnosti [Regional tourism and recreation domain as an object of competitiveness research]. *Rehional'na ekonomika – Regional economy*, 2(104), 17-24. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-2-2> [in Ukrainian].
4. Zhuk, P.V. (2022). Otsinyuvannya konkurentospromozhnosti turystychno-rekreatsiynoi sfery rehionu: naukovi pidkhody [Assessing the competitiveness of the tourism and recreation industry of a region: scientific approaches]. In *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy [Socio-economic problems of the modern period of Ukraine]*: Vol. 4(156) (pp. 22-28). DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2022-4-4> [in Ukrainian].
5. Kravtsiv, V. S., & Zhuk, P. V. (2023). Otsinka konkurentospromozhnosti turystychno-rekreatsiynoi sfery rehioniv Ukrainy [Competitiveness assessment of tourism and recreation industry of Ukrainian regions]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 7, 43-56. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.07.043> [in Ukrainian].
6. Zhuk, P. V. (2023). *Terytorial'nyy rozvytok, pryrodne dovkillya, ekonomika: naukovi rozvidky: [Territorial development, environment, economy: scientific research]*. Lviv. (Series «Problems of regional development»). [in Ukrainian].
7. Kiptach, F. (2022). Pryrodno-resursnyy potentsial zabezpechennya sanatorno-kurortnoy diyal'nosti v Karpats'komu rehioni [Natural resources capacity to secure sanatorium and resort activity in the Carpathian region]. In *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy [Socio-economic problems of the modern period of Ukraine]*: Vol. 5(157) (pp. 38-43). DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2022-5-6> [in Ukrainian].
8. Kiptach, F. (2023). Pryrodno-resursnyi potentsial zabezpechennia turystychno-vidpochynkovoi diialnosti v oblastiakh Karpatskoho rehionu Ukrainy [Natural resources capacity to secure the travel, wellness, and leisure activity in the Carpathian region of Ukraine]. In *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy [Socio-economic problems of the modern period of Ukraine]*: Vol. 1(157) (pp. 48-51). DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2023-1-8> [in Ukrainian].
9. Kravtsiv, V. S., & Zhuk, P. V. (Eds.). (2022). *Otsinyuvannya konkurentospromozhnosti turystychno-rekreatsiynoi sfery rehionu [Assessing the competitiveness of the tourism and recreation sector of a region]: Methodological recommendations*. Lviv: State institution «Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine». Retrieved from <http://ird.gov.ua/irdp/e20220502.pdf> [in Ukrainian].
10. Zhuk, P. V., Kiptach, F. Ya., Kolodychuk, I. A., Stadnytsky, Yu. I., Kulish, I. M., Bashynska, Yu. I., & Hryhorenko, O. V. (2023). *Konkurentospromozhnist' turystychno-rekreatsiynoi sfery rehioniv Ukrainy [Competitiveness of the tourism and recreation sector of Ukrainian regions]: Scientific-analytical report*. Lviv: SI «Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine». Retrieved from <http://ird.gov.ua/irdp/e20230001.pdf> [in Ukrainian].
11. Syvyy, M., Paranko, I., & Ivanov, Ye. (2013). *Heohrafiya mineral'nykh resursiv Ukrainy [Geography of mineral resources of Ukraine]*. Lviv: Prostir M. [in Ukrainian].
12. Skil'ky plyazhiv v Ukraini (po oblastiakh) [How many beaches are there in Ukraine (across oblasts)] (2010) *UNIAN*: Website. Retrieved from <https://www.unian.ua/society/376369-skilki-plyajiv-v-ukrajini-po-oblastyah.html> [in Ukrainian].
13. *Dovkillya Ukrainy 2020 [Environment of Ukraine 2020]*: Statistical publication (2021). Kyiv: State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/11/Dovk_20.pdf [in Ukrainian].

Kiptach F. Ya., Kravtsiv S. S. Natural resource factors in assessing the competitiveness of the tourism and recreation sector of the Carpathian region of Ukraine

The article examines how natural conditions and resources influence the competitiveness of the tourism and recreation sector of the Carpathian region of Ukraine. It highlights the methodological approaches to their assessment in the system of competitiveness factors in the studied sector of the regions on a national level. To calculate the competitiveness indices, the following dominant indicators are suggested: forested areas, mountainous areas, objects in the nature reserve fund, UNESCO World Heritage sites, medicinal mineral waters, deposits of therapeutic mud, ozokerite, lakes and estuaries with therapeutic brine, density of the river system, area of lakes, ponds and reservoirs,

availability of sea beaches, number of hunting sites on the territory of hunting grounds. In addition to the partial indices for Ukraine's regions based on individual indicators of natural resource factors, integral indices of regions are calculated. According to the indicators of integral indices of the impact of natural resource factors on the competitiveness of the tourism and recreation sector, the rating of the oblasts of the Carpathian region is determined, in particular: Zakarpatska (4.3) and Lvivska (3.4) oblasts are ranked first and second, Ivano-Frankivska – fifth (3.1), and Chernivetska – seventeenth. In general, natural conditions and resources offer significant competitive advantages to the region's oblasts in providing wellness, tourism and wellness (especially in Lvivska and Zakarpatska oblasts), tourism and recreation, and tourism and sports services, particularly in skiing. The article reveals that the combination of natural conditions and resources available in the Carpathian region provides significant competitive advantages for its oblasts in the tourism and recreation sector at the national level.

Keywords: Carpathian region, tourism and recreation sector, natural resource factors, impact indicators, integral indices, competitive advantages.

Кіпчач Федір Ясонович – кандидат географічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу регіональної екологічної політики та природокористування ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» (e-mail: kiptach@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6043-5792>).

Kiptach Fedir Yasonovych – Ph.D. (Geog.), Assoc. Prof., Senior Researcher of the Department of regional ecological policy and environmental management of the Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine.

Кравців Степан Степанович – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри конструктивної географії і картографії Львівського національного університету імені Івана Франка (e-mail: ayur4uks@mail.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8593-2135>).

Kravtsiv Stepan Stepanovych – Ph.D. (Tech.), Assoc. Prof., Associate Professor of the Department of constructive geography and cartography of the Ivan Franko National University of Lviv.

Статтю підготовлено в межах виконання відомчої науково-дослідної теми «Конкурентоспроможність туристично-рекреаційної сфери Карпатського регіону України: оцінка та шляхи підвищення» (ДР № 0122U002538).

Надійшло 06.08.2023 р.